

Sant Sebastià de Sull

Saldes

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Saldes. Vall del riu Saldes. Sant Sebastià de Sull.
Emplaçament Camí de Gresolet, de cal Ferrer al monestir de Sull.

Coordenades:

Latitud: 42.24263
Longitud: 1.75966
UTM Est (X): 397668
UTM Nord (Y): 4677460

Classificació

Número de fitxa 08190-17
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic
Segle IX
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: En ruïnes.
Protecció Inexistent
Número inventari IPA núm. 3589. CCAA 5863.
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religió
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Saldes. Pl. Pedraforca s/n. 08697 SALDES
Autoria de la fitxa Cortés Elía, M^a del Agua
Data de registre de la fitxa: dj., 15/11/2007 - 01:00

Descripció

Aquest conjunt està format per les restes d'una antiga església, del cementiri i de les dependències del monestir. Únicament resten les arrencades dels murs dels edificis, ja que es troba en ruïnes. L'església, de planta circular, amb absis a llevant, estaria fonamentada sobre blocs de pedra, amb parets de 1,40m de gruix i un banc adossat a l'interior. La rotonda fa 6,40m de diàmetre intern i 9,20m de diàmetre exterior. Al centre de l'absis, de planta semicircular, hi ha una finestra d'una esqueixada. Sota el paviment de lloses primitiu, i al peu de l'altar, es va trobar a 55cm de profunditat una cista infantil trapezial amb l'esquelet intacte. També es van trobar altres enterraments al subsòl de la rotonda, un d'ells centrat entre mig de sepultures infantils, que podria ser el del prevere Daniel, fundador. Al voltant de la rotonda es localitzaren les dependències de l'antic monestir. A la banda de migdia, amb murs del segle X, un pati a cel obert, empedrat en part i que probablement tindria una galeria de fusta o claustre adossat. El mur oriental d'aquest pati recolza en l'absis de la rotonda i mostra una doble finestreta amb llinda monolítica i una filada d'opus spicatum. A la part oriental del jaciment, aïllada per grossos murs, s'estengué el cementiri primitiu del Sull, on es van localitzar sepultures dels segles X al XII, en diversos estrats. Algunes son de fossa, simples o dobles, amb coberta de grans lloses horitzontals; altres són cistes amb parets de pedres de riera sobreposades formant tres o més filades irregulars; en el nivell més modern, les cistes són de parets de lloses verticals fines i coberts també de lloses fines; en la fase corresponent al segle XIII, algunes sepultures en cista tenen una peça de pedra tosca amb una cavitat en arc de ferradura destinada a dipositar el cap del difunt. S'excavaren un total de 115 sepultures destacant la presència de dos objectes: una clau a la ma dreta d'un difunt, i una olleta grisa entre les cames d'un altre difunt. Tots els morts estaven posats en decúbit supí orientats d'O a E. Aquest cementiri va ser utilitzat pels habitants de les masies dels entorns fins al segle XII, quan probablement s'enterraven a Gresolet, Saldes o Maçaners. A la banda de tramuntana del temple s'estenia el monestir, a una profunditat de 2,20m del nivell actual del sòl, format per una gran nau rectangular amb murs de 80cm de gruix, bastida a mitjan segle X i destruïda amb violència poc abans de mitjans del segle XI. La nau té un paviment de terra argilosa barrejada amb calç i trepitjat, murs de filades irregulars amb alguns vestigis d'opus spicatum, arrebossats interiorment amb una capa de calç fina i lliscada, sòcol decorat amb mangra vermell. Probablement aquest espai s'utilitzés com a escola del monestir, ja que hi ha restes de grafit a les parets. Al cantó de ponent d'aquesta sala hi hagué un passadís de migjorn a tramuntana, i a l'altre costat d'aquest hi havia una petita torre de pedra de planta quadrada que devia protegir l'entrada principal al recinte. Sembla que a finals del segle XV s'esfondraria la cúpula hemisfèrica que cobriria la rotonda i es bastí una nau trapezial aprofitant els paraments i convertint l'absis en sagristia tancada amb una porta. En aquesta època l'església encara mantenia el culte, però els habitatges estaven abandonats.

Observacions:

Les runes de l'església i del monestir es troben al costat del riu Saldes. Per arribar cal agafar un desviament a la dreta a la carretera de Guardiola a Saldes, agafant la pista de Gresolet fins a les proximitats de cal Ferrer on cal deixar el cotxe i seguir caminant per l'antic camí ramader passant les restes del molí de Baix i seguir fins al monestir. L'església de Sant Sebastià de Sull era sufragània de Sant Sadurní de Maçaners al segle XIV. El material de la intervenció arqueològica del Dr. Riu es troba dipositat al Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona.

Història

A finals del segle IX el prevere Daniel, que havia estat rector de la parròquia de Saldes, es retirà i s'establí a l'aiguabarreig dels rius Saldes i Gresolet, amb una dona anomenada Honesta i uns servents. Van posar en cultiu un espai de 6ha pel sistema d'aprisió i hi bastiren una església dedicada a Sant Sebastià i Santa Maria. Probablement també van construir el monestir amb dues comunitats, una masculina i una femenina. Amb la mort de Daniel passà a ser abat Dacó que tenia 6 monjos i altres servents, rebent el 939 la jurisdicció del territori i boscos dels voltants de part del comte d'Urgell Sunifred II. Aquest domini estava situat sota la

protecció dels comtes de Cerdanya. El lloc es anomenat el 965, en una carta per la qual Gisclamat, Ponç i la dona Bergona, marmessors del difunt Arguiric, donen a la casa de Sant Sebastià del Monestir, situada a la vall de Brocà, una peça de terra a la Cerdanya, a Valltarga. L'any 983, en la consagració del monestir de Sant Llorenç prop Bagà, el comte Oliba Cabreta i la seva família cediren a Bagà el monestir de Sant Sebastià, amb totes les seves pertinences. El 1056 la família dels vicaris comtals acredita tenir-hi drets. El 1068 els homes dels pobles veïns de Maçaners i el Roc de Palomera eren citats per comte Ramon Guifré perquè la comunitat de Bagà els acusà d'haver-se apropiat i roturat les terres del Sull, essent condemnats a abandonar el lloc. El segle XII es consolida el senyoriu feudal de la casa del Sull, que era al serrat de la banda dreta del riu, en front del monestir. El 1276 Galceràn de Pinós, senyor d'aquelles terres i successor dels comtes de Cerdanya, féu donació de la masia de cal Ferrer als monjos de Bagà ampliant el patrimoni del monestir per la vall del Gresolet. L'església es va convertir en tinència de la parròquia de Maçaners i continuà oberta al culte i finals del segle XV es van fer obres. L'usdefruit de les terres es mantingué mitjançant l'establiment dels pobles de Saldes i Maçaners pagant delmes a l'abat de Bagà, fins a la desamortització del segle XIX. El rector de Sant Martí de Saldes rebia també una part del delme compartir amb el monestir de Bagà. Després de la desamortització i desaparició del monestir de Sant Llorenç prop Bagà, es bastí una casa sobre les runes de l'església del Sull, habitada del 1846 al 1910 aproximadament. Les terres es cultivaren fins els anys 1930 en que restà tot abandonat. El 1970 les parets del conjunt s'havien ensorrat i formaven un monticle de pedres recobert per terra i herba. Es realitzaren vuit campanyes d'excavació arqueològiques al conjunt, entre 1971 i 1977, dirigides pel Dr. Manuel Riu i realitzades per l'equip del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona. En elles es van posar al descobert les restes d'un temple-rotunda, el cementiri, un pati i construccions d'habitació, com un aula rectangular i una torre, restes de petits forns de planta circular. Tot el conjunt quedava sepultat sobre les restes d'una masia que es va bastir a sobre a mitjans del segle XIX i abandonada els anys 1930. Entre els materials trobats a les excavacions hi ha ceràmica no vidriada de pasta vermella dels segles IX-X; grisa fina amb engalba vermella, principalment gerretes amb boca petita; ceràmica gris-negra grollera i mal cuita amb decoració de línies incises ondulades; ceràmica de pasta grisa clara amb engalba negra i decoració de línies incises, principalment olletes; ceràmiques tardo-medievals dels segles XIV-XV, de pasta ocre i vidriades; ceràmiques d'entre 1846 i 1910. També alguns materials metàl·lics: clau i pany, claus, anelles, un ganivet. Hi ha absència de monedes medievals i únicament dues del segle XIX (1823 i 1870). En canvi hi van aparèixer importants quantitats d'escòria de ferro, fet que demostra la presència d'activitat metal·lúrgica a l'edat mitjana (CASAS, J. , 2006).

Bibliografia

BOLÓS, J. (1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi ed. Barcelona CASAS, J. (2006). "Les fargues del berguedà". A L'Erol núm. 91, pàgs. 35-42. Inventari Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, fitxa núm. 3589. Generalitat de Catalunya. 1990. Inventari Patrimoni Arqueològic de Catalunya, fitxa núm. 5863. Generalitat de Catalunya. RIU, M. (1985). El monestir de Sant Sebastià de Sull, al municipi de Saldes, i la seva rotunda. "Urgellia", núm. 6. Seu d'Urgell. RIU, M. (1975). Excavaciones medievales en el término municipal de Saldes. "Noticiario Arqueológico Hispánico", III. Madrid. Pàg. 272-290. RIU, M. (1977). El monasterio de Sant Sebastià de Sull. "Noticiario Arqueológico Hispánico", V. Madrid. Pàg. 367-374. RIU, M. (1975). Sant Sebastià de Sull. "Les esglésies romàniques catalanes de planta circular i triangular" de Jordi Vigue. Artestudi edicions, Col·lecció Art Romànic, 3. Barcelona. Pàgs. 262-282. RIU, M. (1982). Sant Sebastià de Sull. Saldes. "Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys". Generalitat de Catalunya. Barcelona. Pàgs. 404-407. RIU, M. (1983). Les excavacions de Saldes. "1er congrés internacional d'Història de Puigcerdà. Juliol 1977. Institut d'Estudis Ceretans. Puigcerdà. Pàgs. 80-92.

